

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра української філології

**Курсова робота
на тему:**

**«ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ І ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО
(на прикладі 5-го класу)»**

студентки групи СОукр03-20
філологічного факультету освітніх технологій
спеціальності 014 Середня освіта, Українська
мова і література
освітньої програми Українська мова і література,
англійська мова, зарубіжна література
Кноблех Юлії Михайлівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Заскалета В. П.

Кількість балів _____
Національна шкала _____
Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1 Поняття методу та форми навчання	5
1.2 Інноваційні технології в українській освіті	11
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ І ФОРМ РОБОТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО НА ПРИКЛАДІ 5-ГО КЛАСУ	18
2.1 Особливості моделювання уроків української мови із застосуванням інноваційних методів та форм	18
2.2 Створення конспекту уроку з української мови для учнів 5-го класу із використанням інноваційних технологій	222
ВИСНОВКИ	25
РЕЗЮМЕ	26
RESUME	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Актуальність роботи. У сучасній школі все більше уваги приділяють поняттю методу навчання, традиційних та нових активних навчальних форм роботи з дітьми, до змісту яких входять різноманітні традиційні та активні нестандартні методи та прийоми навчання. Тенденції розвитку сучасної системи освіти нерозривно пов'язані з широким упровадженням у навчальний процес різних форм, методів та засобів активного навчання. Однією з провідних тенденцій інформатизації суспільства є розвиток технологій, їхнє проникнення в різні сфери соціального життя: виробництво, науку, освіту, масову споживчу культуру. Забезпечуючи багатство змісту та форми, поєднання різних видів текстової, графічної, мовленнєвої, музичної, відео-, фото-інформації та різноманітність способів їх вилучення, ці технології формують мультимедійне сприйняття світу.

Саме використання інноваційних технологій навчання на уроках української мови створює умови для кращого засвоєння нового матеріалу та активізації пізнавальної діяльності учнів, де саме учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та надання рекомендацій щодо організації освітнього процесу на уроках української мови із застосуванням інноваційних методів та форм у ЗЗСО на прикладі 5-го класу в контексті НУШ.

Завдання курсової роботи:

- розкрити сутність понять методу та форми навчання;
- проаналізувати літературу та педагогічний досвід з питань інноваційних технологій в українській освіті;
- зазначити особливості моделювання уроків української мови із застосуванням інноваційних методів та форм у ЗЗСО на прикладі 5-го класу в контексті НУШ;

– розробити конспект уроку української мови у ЗЗСО на прикладі 5-го класу в аспекті досліджуваної проблеми.

Об'єкт дослідження: процес навчання із застосуванням інноваційних методів української мови у ЗЗСО на прикладі 5-го класу.

Предмет дослідження: комплекс завдань на уроках української мови із застосуванням інноваційних методів та форм у ЗЗСО на прикладі 5-го класу в контексті НУШ.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали роботи авторів, що вивчають поняття методів та форм навчання, роботи дослідників, що розкривають психолого-педагогічні особливості розвитку учнів 5 класу на уроках мовно-літературної галузі.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення даних з проблеми дослідження на основі вивчення педагогічної, психологічної та соціологічної літератури.

Практична значущість: отримані матеріали дослідження зможуть використовувати вчителі української мови під час формування предметної компетентності з української мови в учнів 5 класу. Розроблені завдання можуть бути застосовані у варіативній частині основної освітньої програми.

Структура і обсяг курсової роботи визначаються метою і завданнями дослідження. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Поняття методу та форми навчання

Ведення в практику загальнотеоретичних та прикладних уявлень про методи навчання, зумовлені у сучасній освітній парадигмі розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, визначає їх виділення та проєктування в дидактичній системі, пов'язаній з різними надструктурами. У сучасній літературі такі надструктури широко описані і, зазвичай, називають середовищами.

«Методи навчання – це сукупність прийомів та підходів, що відображають форму взаємодії учнів та викладача в процесі навчання. У сучасному розумінні процес навчання розглядають як процес взаємодії викладача та учнів (навчальне заняття) з метою залучення учнів до певних знань, навичок, умінь та цінностей» (Кондратова, 2018, с.17).

«Методи навчання лежать в основі всього освітнього процесу. Поставлені цілі досягають через правильно обраний шлях, співвіднесені з ним форми та засоби досягнення мети. Зміна цілей завжди зумовлює зміну методів навчання» (Сушенко, 2017, с.117). У методах навчання можна виокремити методи викладання (діяльність педагога) та методи навчання (діяльність учнів з оволодіння знаннями). Різноманітність видів діяльності вчителів та учнів призводить до різного тлумачення цього поняття і на цій основі спонукає виділяти різну кількість методів навчання, надавати їм відповідну термінологію. Проте, на думку більшості дослідників, метод навчання – це спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності.

«Традиційну класифікація методів навчання, що бере початок у давніх філософських та педагогічних системах, уточнюють для нинішніх умов. Загальна ознака виділених у ній методів – джерело знань.» Таких джерел три: практика, наочність, слово. У ході культурного прогресу до них приєдналося ще одне джерело – книга, а в останні десятиліття все сильніше заявляє про себе

потужне джерело інформації – відео в поєднанні з новітніми комп'ютерними системами (Юрченко, 2019, с.16).

У цій класифікації виділяють п'ять методів: практичний, наочний, словесний, робота з книгою, відеометод, і кожен із них має модифікації – способи вираження (табл. 1.1) (Юрченко Л.О., 2019, с.16).

Таблиця 1.1.

**«Класифікація методів навчання»
(автор Юрченко Л.О., 2019, с.17).**

Назва методу	Характеристика методу
Практичний метод	«Досліди, вправи, навчально-продуктивна праця»
Наочний метод	«Ілюстрація, демонстрація, спостереження учнів»
Словесний метод	«Роз'яснення, розповідь, бесіда, інструктаж, лекція, дискусія, диспут»
Робота з книгою	«Читання, вивчення, реферування, перегляд, цитування, виклад, складання плану, конспектування»
Відеометод	«Перегляд, навчання, вправи під контролем «електронного вчителя», контроль»

«Тип пізнавальної діяльності – це рівень самостійності (напруженості) пізнавальної діяльності, якого досягають учні, працюючи за запропонованою учителем схемою навчання. Ця характеристика тісно пов'язана з рівнями розумової активності учнів. У цій класифікації виділяють такі методи: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); репродуктивний; проблемний виклад; частково пошуковий (евристичний); дослідницький.»

Досить поширеною в дидактиці останніх десятиліть стала класифікація методів навчання, запропонована Г. А. Поліщук (2019, с.57). У цій класифікації виокремлено три великі групи методів навчання (табл. 1.2):

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності;

- методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.»

Таблиця 1.2.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (автор Поліщук Г.А., 2019, с.59).

Джерела	Логіка	Мислення	Управління
Словесні Наочні Практичні	Індуктивні та дедуктивні	Репродуктивні та проблемно-пошукові	Методи самостійної роботи та роботи під керівництвом викладача
«Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності»			
«Методи стимулювання та мотивації інтересу до навчання»		«Методи стимулювання та мотивації обов'язку та відповідальності у навчанні»	
«Методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності»			
«Методи усного контролю та самоконтролю»	«Методи письмового контролю та самоконтролю»	«Методи лабораторно-практичного контролю та самоконтролю»	

До основної класифікації методів навчання відносять словесні, практичні та технічні. Словесні методи представлені такими методами як: оповідання, бесіда, пояснення, роз'яснення, виклад, твір, тестування, метод аукціону, дискусії тощо (Сайков, 2021, с.15).

Наочні методи включають об'ємні, плоскі засоби навчання, а саме: плакати, ілюстрації, карти, знімки, фотографії; муляжі, глобуси, колекції трав, метеликів, жуків, опудала птахів, тварин та інші.

До технічного методу належить використання інтернет-технологій: телевізор, відео, комп'ютер тощо. У школах поряд із традиційними

словесними, наочними та технічними методами активно впроваджують у навчально-виховний процес інтенсивні технології, активні форми навчання та нестандартні методи та прийоми навчання, зокрема такі, як:

- мозковий штурм;
- спосіб контрольних питань;
- синтетика;
- метод фокальних об'єктів;
- система навчально-виховної інформації;
- система творчих завдань;
- тестування;
- навчальні краєзнавчі дослідження та дослідження в галузі

народного мистецтва та ремесел;

- спосіб аукціону;
- ігровий метод;
- метод дистанційного навчання через Інтернет;
- метод відеопрограм, відеофрагментів;
- метод дискусії;

контролю, моделювання (Чернявський, 2017, с.58).

З великого арсеналу педагогічних прийомів та методів грамотний, творчий вчитель завжди зможе вибрати ті, які саме в його руках (що важливо) виявлять себе як ефективні та коректні. Наприклад, різноманітні ігри в педагогічному процесі (навчальних, тренувальних, узагальнюючих, контролюючих, пізнавальних, розвиваючих, виховних, творчих, профорієнтаційних та інших) мають чимало варіантів їх застосування залежно від ситуації на уроці (Юрченко, 2019, с.67).

Проблема інтересу та активності учнів на уроках не нова, але останнім часом вона стала більш актуальною, оскільки різко погіршилася якість знань у школярів. Для розв'язання цієї проблеми слід використовувати різні методи, прийоми та форми навчання на уроці, адже саме за такої комплексної роботи

можливо підвищити ефективність засвоєння знань, розвинути в школяра індивідуальні особливості та інтерес до пізнання (Яцишин, 2019, с.60).

Залежно від дидактичних цілей уроку використовують різноманітні форми навчання: уроки, навчальні екскурсії, домашні завдання, факультативні та індивідуальні заняття, предметні гуртки, монологи та діалоги. Але, крім таких організаційних форм навчання, є ще й нестандартні, інтерактивні, ігрові форми, які також необхідно залучити до процесу навчання.

Найбільш поширеною в нашій країні є класно-урочна система навчання, що виникла XVII в. і розвивається вже понад три століття. «Класно-урочна форма має низку переваг порівняно з іншими формами, зокрема індивідуальною: вона відрізняється суворішою організаційною структурою, є економною, оскільки один учитель працює одночасно з великою групою учнів, створює сприятливі передумови для взаємонавчання, колективної діяльності, змагання, виховання та розвитку учнів. Водночас ця форма організації навчання не позбавлена недоліків, що знижують її ефективність; головний у тому числі – орієнтація на «середнього» учня, відсутність можливості здійснення індивідуальної навчально-виховної роботи з учнями»(Світленко, 2017, с.9).

Поряд із класно-урочною формою, яка є основною, «у сучасній школі використовують й інші форми, які називають по-різному: допоміжними, позакласними, позаурочними, домашніми, самостійними тощо. До них належать консультації, додаткові заняття, інструктажі, конференції, гурткові та факультативні заняття, позакласне читання, домашня самостійна робота учнів та ін.» (Лебедецько, 2022, с.21).

До допоміжних форм навчання, що доповнюють та розвивають класно-урочну діяльність учнів, належать гуртки, практикуми, семінари, конференції, консультації, факультативні заняття, навчальні екскурсії, домашня самостійна робота учнів та ін.

Навчальна екскурсія як форма організації навчання дозволяє проводити спостереження в природних умовах, сприяє формуванню пізнавальних

інтересів, підготовці школярів до практичної діяльності та професійної орієнтації. Велику увагу навчальним екскурсіям приділяли прогресивні освітяни минулого. Навчальні екскурсії широко застосовують на практиці і в наш час є обов'язковою компонентою освітньої програми. Екскурсійна форма навчання посідає особливе місце, оскільки завдяки їй у школяра розвиваються пізнавальні інтереси та мотивація до вивчення предмета (Карпенко, 2021, с.26).

Домашня робота є обов'язковою формою навчання, саме в основі цієї складової навчального процесу лежить самостійна діяльність учня, самоорганізація та саморозвиток. Для формування пізнавального інтересу дітей необхідно розробляти творчі завдання, що дозволяють розкрити індивідуальні особливості учня, зацікавити його та мотивувати до виконання домашньої роботи. Під час складання творчого завдання також необхідно враховувати індивідуальні особливості та рівень знань учнів.

Діалог як форму взаємодії вчителя та учня використовували у своїх школах Сократ, Платон, Аристотель. З початком Нового часу більшою мірою застосовували таку форму навчання, як монолог. У наш час у зв'язку із змінами, що відбуваються в суспільстві та системі освіти, знову зросла актуальність застосування діалогової форми. Вона є невід'ємною частиною освітнього процесу, саме ця форма дозволяє вибудувати довірчі відносини між учителем та дитиною у процесі навчальної діяльності, які є запорукою успіху у будь-якій справі (Коваленко, 2019, с.35).

Якщо розглядати практичне значення застосування на уроках інтерактивних та ігрових форм навчання, то, безперечно, можна виявити позитивні сторони цих видів освітнього процесу. За допомогою інтерактивних та ігрових форм навчання стимулюють мотивацію та інтерес у галузі вивчення української мови, підвищують рівень активності та самостійності учнів, розвивають навички взаємодії та комунікації, відбувається саморозвиток та активізація мисленнєвої діяльності (Захарова, 2019, с. 249).

Таким чином, зміст шкільного навчання передбачає застосування широкого спектру засобів, методів, прийомів, а також форм навчання, адже саме при їх використанні може бути позитивна результативність, учень отримуватиме необхідні знання та розвиватиметься як особистість, формуватиметься пізнавальний інтерес. Тільки за умов раціонального використання навчального часу і різних форм навчання можуть дотримуватися вимоги до рівня освіти учня в сучасному суспільстві, що швидко розвивається.

1.2 Інноваційні технології в українській освіті

Визначимо інноваційні технології як спосіб активної взаємодії учасників навчального процесу, результатом застосування якого є формування в учнів ключових та предметних компетентностей. Стрімкі темпи розвитку суспільства дедалі більше орієнтують освіту на виховання ініціативних, творчих учнів, які здатні самостійно здобувати нові знання. Одночасно має змінюватись і підхід вчителів до організації освітнього процесу. У сучасній школі вчитель повинен проводити уроки захопливо та водночас ефективно.

Уроки із залученням інноваційних технологій формують не лише такі пізнавальні процеси як мислення, емоції, фантазію спостерігача, а й сприйняття, тобто пізнавальний процес, що формує суб'єктивну картину, внаслідок чого відбувається утворення відчуттів краси кольору та форми, об'єму та певних композиційних співвідношень. Інакше висловлюючись, інтерактивні уроки виховують не тільки пізнання світу, а й бачення естетичної цінності і внутрішнього значення його явищ, розвиваючи чуттєві здібності людини (Груба, 2019, с.29).

У межах педагогіки можна назвати особливості інтерактивних форм уроку:

- елементи нового, розширення зовнішніх рамок уроку;
- позапрограмний матеріал, пов'язаний з темою уроку,

- колективна діяльність у поєднанні з індивідуальною роботою;
 - інше оформлення кабінету та розміщення меблів;
 - використання інтерактивної дошки, комп'ютерної техніки, інформаційних технологій тощо;
 - використання відео та музики для емоційного піднесення учнів;
 - організація та виконання творчих завдань;
- самоаналіз на всіх етапах уроку (при підготовці, на уроці та після нього)
(Вольовий, 2017, с.29).

Отже, організація навчального процесу інтерактивними методами навчання визначається як форма заняття, що викликає інтерес та більшу зацікавленість дітей у процесі навчання. Прийоми та методи інтерактивного уроку спрямовані на активізацію інтересу та пізнавальної діяльності учнів. Інтерактивний урок – це така форма організації навчально-виховного процесу, що викликає задоволення в учнів від виховного процесу. Діти охоче входять у роботу під час уроку, оскільки вони мають можливість виявити як свої знання, так і кмітливість та творчість.

«Форми та методи інноваційного навчання можна поділити на:

- 1) дискусійні: діалог, групова дискусія, розбір ситуацій із практики, аналіз ситуацій морального вибору;
- 2) ігрові: дидактичні та творчі ігри, у тому числі ділові (управлінські) ігри, рольові ігри, організаційно-діяльні ігри;
- 3) тренінгові форми проведення занять (комунікативні тренінги), які можуть включати дискусійні та ігрові методи виховання» (Бургун, 2020, с.172).

Інтерактивні методи можуть бути реалізовані як у традиційному вигляді, так і в технології дистанційного навчання з використанням електронних мультимедійних підручників і посібників.

Інноваційна спрямованість модернізації виховання багато в чому визначається різними факторами зовнішнього соціокультурного середовища.

На рис.1.1. зображено фактори використання інноваційних технологій (Вілісова, 2021, с.17).

**Рис. 1.1. Використання інноваційних технологій
(автор Вілісова Т.Б., 2021, с.18).**

Дискусії про потенціал цифрових технологій у виховному процесі сьогодні все частіше розцінюють це питання як частину більш комплексного підходу до інновацій в системі виховної діяльності. Система української освіти та установи не проти змінитися, але, здається, існують дуже потужні бар'єри, які заважають цифровим технологіям досягти свого потенціалу у виховній діяльності. Інновації не відбуваються у вакуумі, що вимагає відкритості та взаємодії між системами та їх середовищем.

З практичної роботи педагога, К. О. Бабій (2020, с.15)

«пропонує такі групи інтерактивних методів у виховній діяльності:

-методи, за допомогою яких учитель впливає на свідомість вихованців, формує їхні погляди і уявлення, за допомогою яких здійснюється оперативний обмін інформацією – методи переконання.

-методи, за допомогою яких учитель впливає на поведінку вихованців, організує їхню діяльність, стимулює її позитивні мотиви – методи вправи.

-методи, за допомогою яких надається допомога в самоаналізі та самооцінці вихованця – методи самооцінки» (Бабій, 2020, с.15).

На думку визнаних теоретиків, інноваційне «перезавантаження» в роботі педагога зумовлене запитам сучасного суспільства та провокованими ними наслідками:

- соціально-економічна перебудова вимагає рішучого оновлення освітньої політики: методології, принципів створення педагогічних нововведень та їх апробації, організації навчально-виховного процесу у навчальних закладах різного типу;

- гуманітаризація освіти зумовлює перегляд змісту, обсягу, складу навчальних дисциплін, а також підходів до навчання;

- інший характер освоєння педагогічних нововведень вважає відхід від суворої регламентації навчально-виховного процесу на користь вільного вибору вчителем як засобів навчання (програм, навчальних посібників та ін.), так і професійних підходів у навчанні з пріоритетом різноспрямованого дослідницького характеру освіти; ринкові відносини диктують необхідність нових типів державних та недержавних навчальних закладів та передбачають їхню реальну конкуренцію (Петрик, 2019, с.40)

Отже, інноваційний процес структурований новаторськими розробками та нововведеннями – впровадженням нововведення у навчальну практику. Останнє є процесом мінливим, з нерівними часовими інтервалами, неоднорідним у діях створення і реалізації нововведень.

Застосування інтерактивних технологій під час уроків української мови зумовлено тим, що вони не лише полегшують засвоєння навчального матеріалу, а й надають нові можливості розвитку творчих здібностей учнів.

- уникнення стандартного мислення та стереотипу дій, це, перш за все, допомагає підвищити мотивацію у учнів;

- поєднання застосування інтерактивних технологій з традиційними та інноваційними технологіями допомагає розвинути в дітей систематичне, образне та логічне мислення;

- активізують пізнавальну діяльність учнів;

- розвиток мислення та творчих здібностей;

- формування активної життєвої позиції (Гнатенко, 2019, с.100).

Специфіка предмета галузі вивчення української мови у тому, що цей предмет містить великий обсяг матеріалу. Його неможливо повністю вкласти

у підручник. Обсяг інформації збільшується з кожним роком. Для того, щоб вчитель міг якісно підготуватися до уроку, йому необхідно переробити величезний обсяг інформації з підручника, енциклопедії, журналів та інших джерел. Застосування комп'ютера та інтернету дозволяє зменшити кількість часу, яку вчитель витрачає на підготовку до уроку (Бургун, 2020, с.172).

Застосування інтерактивних технологій під час уроків української мови має низку позитивних моментів:

1. Економія часу.
2. Багатостороння та комплексна перевірка знань учнів.
3. Підвищення мотивації у учнів.
4. Проведення уроку на високому естетичному та емоційному рівні.
5. Рационально організувати час під час уроку (Карпенко, 2021, с.26).

У цьому підрозділі роботи проведено огляд тих комп'ютерних програм, які активно використовують під час уроків. Перша програма, на якій необхідно зупинитись – це програма створення презентацій Power Point. Презентації зручно використовувати під час уроків вивчення нового матеріалу. Вони в яскравій та доступній формі представляють теоретичний матеріал. Доцільно застосовувати презентації на уроках систематизації та узагальнення знань. В Інтернеті багатий вибір готових презентацій. Використання презентації є доцільним у сукупності з іншими сучасними педагогічними технологіями. Використання презентацій має низку переваг: засвоєння та систематизація базових знань з предмета, формування навичок самоконтролю, формування мотивації до навчання та надання навчально-методичної допомоги в роботі з навчальним матеріалом.

Наступним засобом, що підвищує ефективність уроку, є інтерактивна дошка. Програма Notebook, а також засоби інтерактивної дошки SMART Board, та інтерактивних засобів Lessons Activity Toolkit. Вони дозволяють готуватися до уроків вдома або на будь-якому комп'ютері, не прив'язаному до конкретного інтерактивного пристрою, а запустити готовий продукт можна на будь-якій дошці (Забарна, 2018, с.77).

Подання інформації можна зробити захоплюючим та динамічним. Інтерактивна дошка застосовує різні стилі навчання: кінестетичні, візуальні, слухові, тим самим забезпечуючи живу взаємодію педагога та учня та постійний обмін інформацією між ними. Працюючи з інтерактивною дошкою, вчитель завжди перебуває в центрі уваги, він звернений до учнів обличчям та підтримує постійний зв'язок із класом.

Педагог отримує можливість повністю керувати будь-якою комп'ютерною демонстрацією – показувати слайди, відео, виводити на екран карти, схеми, створювати та переміщувати об'єкти, вносити поправки та корективи, робити позначки та коментарі, зберігати матеріали уроку в комп'ютері для подальшого перегляду, аналізу, використання та редагування. З використанням інтерактивної дошки з'явилася можливість на кожному уроці представляти картографічні матеріали.

Правильно та чітко вибудувати план роботи на уроці допомагає інтерактивна дошка, на ній зручно фіксувати найважливіші моменти та значущі деталі. Її можна використовувати абсолютно на всіх етапах уроку. Інтерактивна дошка міцно увійшла до повсякденного шкільного життя. Це чудовий додаток до сучасних педагогічних технологій, які використовують на уроці (Вольовий, 2017, с.29).

Застосування засобів інтерактивних технологій у системі української освіти спрямоване на вдосконалення відомих сучасних педагогічних технологій навчання. При їх спільному застосуванні урок стає наочнішим і захоплюючим. Вони є ефективним засобом підвищення пізнавального інтересу учнів.

Таким чином, слід зазначити, що з ефективних методів побудови і вдосконалення навчальної роботи в освітньої організації є освоєння педагогами продуктивних педагогічних технологій навчання. Їх використання дозволяє наповнити навчальний процес конкретним змістом, а ціннісно-орієнтовані педагогічні ідеї збагачують професійну свідомість педагога.

Вимоги, які висуває сучасне суспільство системі освіти та особистості учня полягають в обсягах знань, умінь і навичок, якими учні повинні оволодіти.

Отже, стає очевидною необхідність підвищення навчальної роботи, зміни загалом ідей, підходів, принципів, характеру виховної роботи, і навіть застосування у роботі педагога ефективних педагогічних технологій виховання.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ І ФОРМ РОБОТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО (на прикладі 5-го класу)

2.1 Особливості моделювання уроків української мови із застосуванням інноваційних методів та форм

Структура уроку, у якому використовують елементи інноваційних технологій розвитку, має три етапи: актуалізація, усвідомлення, рефлексія.

Деякі вчителі-практики додають ще два етапи: розминка (створення сприятливого психологічного клімату на уроках мовно-літературної галузі) та обґрунтування навчання (постановка мети уроку уроках мовно-літературної галузі).

На етапі актуалізації вчитель розвиває когнітивні здібності учнів (мислення, пам'ять, увага, уява, комунікативні вміння), визначає проблемне питання, організує висловлювання учнями власних думок, обговорення мети уроку.

На етапі усвідомлення учні входять у безпосередній контакти з інформацією (читають, слухають, проводять досліді). На етапі рефлексії учні розповідають, висловлюють свої думки, обмінюються своїми ідеями, опрацьовують нові знання; запам'ятовують матеріал, оскільки розуміють його, активно обмінюються думками; удосконалюють та поповнюють словниковий запас. Слідом за Гуцан (2021), виокремимо найпоширеніші та найефективніші прийоми моделювання уроків української мови із застосуванням інноваційних методів та форм. Розглянемо докладно кожний з них.

1. Імітативні методи, або навчання за зразками: сукупність таких методів, як аналіз текстів-зразків, пошукова діяльність, моделювання, конструювання, творчі роботи з текстами, драматизація, художнє читання текстів класичної наукової та художньої літератури. Імітативні методи дають вчителю можливість використовувати приватні прийоми роботи з

удосконалення морфологічної сторони мови: переказ, письмовий твір, вправи на складання речень та текстів за зразком, письмові твори, творчі роботи;

2. Комунікативні методи, пов'язані з мовленнєвою діяльністю учнів: створення мовних ситуацій, ігрові прийоми, усні виступи із доповідями, презентаціями, обговорення фільмів, картин, походів та інше.

3. Метод конструювання, пов'язаний з новими здібностями та навичками учня (Гуцан, 2021, с.13)

Таким чином, методи та прийоми вдосконалення морфологічної сторони мови включають три основні способи роботи: спостереження, аналогія, словесний метод.

Зазначимо «умови, створення яких здатне спонукати та стимулювати учнів до критичного мислення на уроках мовно-літературної галузі:

- відведення певного часу на те, щоб ознайомитись з існуючими поглядами, обговорити їх, зробити висновки;
- дозвіл на роздуми, записи своїх припущень, визначення їх правильності чи хибності;
- створення атмосфери очікування великої кількості різних думок;
- залучення учнів до обговорення, формування в них почуття відповідальності за прийняте рішення;
- повага та вміння цінувати думки інших» (Коваленко, 2018, с.35).

Найбільш ефективним стане комплексне застосування з урахуванням освітнього завдання. Загалом для успішної роботи в рамках вдосконалення навички, а не просто необхідного виправлення помилок, слід перенаправити педагогічну стратегію в нове русло, дотримуючись основних правил:

- ситуація, коли вчитель розповідає, а учні слухають – логічна для молодшого ступеня навчання та дає можливість використовувати всі переваги імітативних методів роботи;
- необхідно розвивати самостійність у висловленні власної думки, у висловленні переваг, у формулюванні висновків на тему;

– критичне ставлення до своєї мови (як письмової, так і усної) та до мови однокласників допоможе у формуванні правильних у вживанні морфологічних форм;

– додаткове читання «зразкових» текстів (статей мовознавців, художньої та науково-популярної літератури) дозволить дітям розвивати мовні навички за аналогією;

словесний метод роботи стане основою, базою для набуття знань, умінь та навичок грамотної з морфологічного боку мови (при використанні різноманітних прийомів) (Лапчик, 2018, с.73).

Реалізація кожного напрямків освітньої програми «має відбуватися шляхом виконання спеціальних вправ, які допоможуть учителеві розвинути й удосконалити в дітей вміння оволодіти культурою мовленнєвої діяльності на початковому етапі опанування мови.

Відповідно до завдань першого етапу підготовчими вправами є:

- слухання і розуміння текстів. Це передбачає й роботу над поясненням значень слів, уточнення їх, тобто засвоєння лексичної правильності;

- вимова слів відповідно до орфоепічних норм української мови;

- вживання слів у словосполученнях та реченнях – формування граматичної правильності мовлення)» (Лозова, 2018, с.85).

Глибина теоретичного підходу у вивченні частин мови визначається запровадженням в орбіту оволодіння таких найбільш гнучких виразних категорій, форм, як види дієслів, абстрактні іменники, ступеня порівняння прикметників (у програмах поглибленого вивчення).

«Одним з провідних завдань вивчення частин мови є розвиток мовлення учнів, включаючи збагачення словникового запасу дітей новими іменниками, прикметниками, дієсловами, уточнення сенсу слів, якими діти користувалися раніше, та розвитку вміння точно вживати слова зв'язного мовлення.

Під час вивчення української мови та літератури слід активніше використовувати сучасні технології: ігрові, мультимедійні, проектні,

інтерактивні види і форми роботи, які стимулюють творчу активність школярів» (Кондратова, 2018, с.17).

Активно впроваджуємо комп'ютерне навчання:

1) Бінарний урок з 2-х предметів: українська мова та інформатика» з використанням інноваційних технологій(мета: закріпити матеріал з використанням ПК).

1) Інтерактивна технологія «Мозковий штурм». Це ефективний метод колективного обговорення, який передбачає вільне висловлення думок усіх учасників і допомагає знаходити багато ідей.

«Робота в групах – це спільна діяльність для досягнення загальних цілей. Найголовнішим є результат, який буде найкращим для всіх членів групи. Ця форма роботи дозволяє учням набути навичок співробітництва, оволодіти вміннями висловлюватися та активно слухати.

Наприклад, викладач ділить учнів на два вагони і роздає кожному з них завдання. Опрацювати конспект і коротко відповісти на такі запитання. (Шкаверо, 2018, с.46).

- Вагон 1. Форматування символів.
- Що таке форматування символів?
- Що включає в себе форматування символів?
- Що таке символ?
- Вагон 2. Форматування абзаців.
- Що таке абзац?
- Що таке форматування абзаців?
- Нумерація сторінок.»

3) Метод «Мікрофон» дає можливість кожному висловлювати думку, швидко, по черзі, відповідаючи на запитання.

Правила проведення «Мікрофону»: говорити має право тільки той учень, у кого «символічний» мікрофон; відповіді не коментують і не оцінюють; коли хтось висловлюється, інші мають дотримуватися тиші.

4)Конкурс «Редактор». Учасники редагують речення на час. Яка команда правильно зредагує більше речень, та і виграє.

«Зважаючи на нові підходи до вивчення української мови і літератури, перед сучасним творчим вчителем стоїть проблема більш детального вивчення ролі впровадження інноваційних методів і прийомів навчання, зокрема інтерактивних, комп'ютерних технологій. Тому потрібно:

- використовувати активні методи, засоби навчання;
- сприяти самовираженню кожного учня, використовуючи розвивальний потенціал уроку;
- через впровадження в практику комп'ютерних, інтерактивних технологій створювати умови для розвитку індивідуальності кожного учня;
- використовуючи можливості інтеграції різних інноваційних технологій;
- створювати власні мультимедійні уроки для розвитку дослідницьких здібностей і комунікативних компетенцій учнів» (Шумакова, 2018, с.66).

Отже, важливою педагогічною умовою формування критичного мислення учнів на уроках мовно-літературної галузі є створення зацікавленості та доброзичливої співпраці на уроці, активне залучення до парної та групової роботи.

2.2 Створення конспекту уроку з української мови для учнів 5-го класу із використанням інноваційних технологій

Процес управління якістю освіти виходить на новий рівень, що підтверджується результатами навчальної та позаурочної діяльності учнів. Однак, як показала практика, використовуючи інформаційні технології у навчальному процесі, не варто робити це епізодично, безсистемно, інакше вони не вплинуть на результати навчання. Слід також пам'ятати, що застосування інформаційних технологій у навчальному процесі із української

мови стане ефективним, якщо буде забезпечено їх органічний зв'язок та поєднання з традиційними методами та прийомами навчання.

Так, підготовка до проведення уроку буває розосереджена: і спостереження, походи, екскурсії у музеї; домашня підготовка, пошук книжкових матеріалів; сам урок (або конференція, телепередача, лист, статті та інше). Тому, класифікуючи уроки з погляду розвитку мовлення, можна назвати чотири їх типу. Уроків без будь-яких видів збагачення та розвитку мовлення, по суті, зовсім не буває (Мелашенко, 2021, с.58).

Перший тип – це будь-який урок української мови (читання та літератури, граматики та орфографії, письма та каліграфії), на якому не стоїть спеціальне мовленнєве завдання, але по ходу уроку мають місце і бесіда, і словникова робота, відпрацювання виразності, інтонацій, переказ прочитаного, виправлення мовної помилки, інша робота з культури мови.

Другий тип – це урок, на якому, крім основної запланованої мети з граматики, літератури, орфографії, вводиться фрагмент, що стосується мовлення, – від 10 до 20 хвилин приблизно: знайомство з новим видом переказу, з побудовою плану ускладненого типу, з лексико-семантичним матеріалом (синонімами, антонімами), з новим посібником – фразеологічним словником, відпрацювання дикції або пауз, логічних наголосів, написання мікротворів з граматичними завданнями, імпровізація знайомство із записом прямої мови. Ці фрагменти, дуже часті у структурі сучасних уроків, займають своє місце у системі розвитку мови школярів.

Третій тип – це уроки, цілком присвячені твору, викладу, усним оповіданням, драматизації, інсценування, доповідям та ін. тривалістю в один – півтора уроки. Застосовуються уроки аналізу мовних помилок, редагування тексту, роботи над композицією, уроки – конкурси на кращого читця, уроки поза класом – екскурсії, уроки у бібліотеці.

1. Четвертий тип – це уроки риторики, які йдуть за програмою. Як було зазначено, їх тематика має бути узгоджена з календарним планом творів, щоб уникнути дублювання. У будь-якому разі заняття за програмами риторики

не повинні відмежовуватися від системи занять з рідної мови, як і уроки літератури, бо і система, структура мови, і мовлення цією мовою, і література – це нероздільна єдність, єдиний шлях збагачення інтелекту, розуму, всього духовного світу людини, а риторика – «введення в храм слова» (Прокопенко О.М., 2018, с.84).

Використовуючи мобільні засоби в школі, учитель має спиратися на вікові та індивідуальні особливості учнів, оскільки добір завдань має відповідати їхнім здібностям та рівню розумового розвитку. Індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання вимагає створення умов для активної та організованої роботи всіх учнів, у той же час для індивідуального підходу до кожного з них з метою забезпечення успішного навчання й розвитку їх потенційних можливостей.

У Додатку А наведено конспект уроку української мови у ЗЗСО на прикладі 5-го класу, де розроблено урок-подорож з узагальнення вивченого матеріалу розділу «Лексикологія».

У Додатку Б наведено Web-квест, за допомогою якого вчитель може в цікавій та різноманітній формі підсумувати вивчену тему з української мови чи літературного читання та урізноманітнити види діагностичних робіт.

ВИСНОВКИ

В результаті курсової роботи були виконані поставлені завдання, а саме розкрито сутність поняття методів та форм навчання; проаналізовано літературу та педагогічний досвід з питань інноваційних технологій в українській освіті; зазначено особливості моделювання уроків української мови із застосуванням інноваційних методів та форм у ЗЗСО на прикладі 5-го класу в контексті НУШ; надано конспект уроку української мови у ЗЗСО на прикладі 5-го класу.

Безперечно, освіта зараз є пріоритетною цінністю нової інформаційної епохи. Однак традиційних методів і засобів навчання недостатньо для задоволення підвищених вимог до рівня підготовки випускників вищих навчальних закладів. Високі темпи науково-технічного прогресу призводять до неактуальності знань фахівців, що працюють в різних галузях, що вимагає продовження навчального процесу для них протягом усього активного періоду життя.

Отже, можемо зробити висновок, що важливим завданням учителя є постійне переосмислення і розвиток власного педагогічного потенціалу; тоді учень під впливом прикладу вчителя буде активною і компетентною людиною. Завдання університетів полягає в тому, щоб заохочувати і стимулювати розвиток творчого потенціалу педагога, який у своїй практичній діяльності впливає на особистість учня.

Таким чином, використання описаних методів і форм роботи на уроках української мови в 5 класі, на наш погляд, сприяє розвитку навчального процесу.

РЕЗЮМЕ

У сучасній школі все більше уваги приділяють поняттю методу навчання, традиційних та нових активних навчальних форм роботи з дітьми, до змісту яких входять різноманітні традиційні та активні нестандартні методи та прийоми навчання. Тенденції розвитку сучасної системи освіти нерозривно пов'язані з широким впровадженням у навчальний процес різних форм, методів та засобів активного навчання, тому було обрано тему курсової роботи: **«Інноваційні методи і форми роботи на уроках української мови у ЗЗСО (на прикладі 5-го класу)»**.

У **першому розділі** роботи розглянуто поставлені завдання, а саме розкрито сутність поняття методів та форм методів навчання; проаналізовано літературу та педагогічний досвід з питань інноваційних технологій в українській освіті.

У **другому розділі** розкрито особливості моделювання уроків української мови із застосуванням інноваційних методів та форм у ЗЗСО на прикладі 5-го класу в контексті НУШ; надано конспект уроку української мови у ЗЗСО на прикладі 5-го класу.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, резюме, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 44 сторінки. У списку використаної літератури налічується 30 джерел.

RESUME

In modern schools, more and more attention is paid to the concept of teaching method, traditional and new active educational forms of working with children, the content of which includes a variety of traditional and active non-standard methods and teaching techniques. The trends in the development of the modern education system are inextricably linked with the widespread introduction into the educational process of various forms, methods and means of active learning, therefore the topic of the coursework was chosen: **"Innovative methods and forms of work in Ukrainian language lessons in ZZSO on the example of the 5th grade"** .

In the first section of the work, the set tasks are considered, namely, the essence of the concept of methods and forms of teaching methods is revealed; the literature and pedagogical experience on issues of innovative technology in Ukrainian education were analyzed.

The second chapter reveals the peculiarities of modeling lessons of the Ukrainian language using innovative methods and forms in PPE using the example of the 5th grade in the context of the National Academy of Sciences; a synopsis of the Ukrainian language lesson in ZZSO is provided on the example of the 5th grade.

The course work consists of an introduction, two chapters, conclusions, a summary, a list of used sources and appendices. The volume of work is 44 pages. There are 30 sources in the list of used literature.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бабій, К.О. (2020). Нетрадиційний урок за проектною технологією. *Сучасні питання педагогічної освіти*, 1, 14–26.
- Бургун, І.В. (2020). Понятійно-термінологічна база компетентнісного підходу: освітні компетентності та їх ієрархія. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету*, 2(3), 171–176.
- Вілісова, Т.Б. (2021). Інтерактивне навчання як інноваційне педагогічне явище. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*, 1, 16–41.
- Вольовий, Н.А. (2017). Формування мовленнєвої компетенції учнів середніх класів ЗЗСО на уроках української мови. *Початкова школа*, 1, 28–36.
- Гнатенко, Н.В. (2019). Застосування інтерактивних технологій у сучасному навчальному процесі школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика Збірник наукових праць*, 12(1), 99–102.
- Груба, Т.Л. (2019). Філософські засади формування мовної особистості випускника профільних класів у перспекції сучасної мовної освіти. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. IV(63), 28–31.
- Гуцан, Л. А. (2021). Компетентнісний підхід у сучасній освіті. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету*, 6(8), 12–26.
- Забарна, А.А.(2018). Ділова гра як ігрова імітаційна технологія: інтерактивний аспект. *Проблеми формування мовної особистості учнів середніх зальноосвітніх закладів*, 1, 76–80.
- Захарова, І. Г.(2019). Інформаційні технології в освіті: навчальний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів. *Збірник наукових праць науководослідного інституту українознавства*, 1, 249–260.
- Карпенко, Є.В.(2021). Методика раннього навчання: пошук, апробація, знахідки. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта і наука»*. 25–27.

- Коваленко, О.О.(2018). Феноменологія проєктивної методики як інтерактивної технології. *Збірник наукових праць «Соціальні комунікації і мистецтвознавство в аспекті сучасних цивілізаційних концепцій», 2, 34–37.*
- Коваленко, О.О.(2019). Методи формування дослідницьких умінь та критичного мислення молодших школярів. *Збірник наукових праць «Педагогічний альманах», 1, 34–37.*
- Кондратова, В.О.(2018). Застосування методу проєктів на уроках мовно-літературної галузі. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика», 4, 16–32.*
- Лапчик, М.П.(2018). Методика викладання уроків мовно-літературної галузі. *Збірник наукових праць «Соціальні комунікації і мистецтвознавство в аспекті сучасних цивілізаційних концепцій», 2, 72–79.*
- Лебеденко, О.О.(2022). Система навчально-пізнавальних завдань як засіб активізації навчальної діяльності учнів. *Збірник наукових праць «Independent journal», 1, 20–28.*
- Лозова, В.І.(2018). Перелік ключових компетентностей фахівця, визначених українськими педагогами. *Актуальні питання корекційної освіти, 6, 84–95.*
- Мелашенко, К. О.(2021) Технологія проєктного навчання. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарнопедагогічної академії ім. Тараса Шевченка, 11, 57–68.*
- Петрик, О.О. (2019). Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу у мовномовленнєвій освіті молодших школярів. *Початкова школа, 6, 39–43.*
- Поліщук, Г.А.(2019). Деякі аспекти розвитку критичного мислення молодших школярів у соціокультурному середовищі сучасної школи. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика», 3, 56–58.*
- Прокопенко, О.М.(2018). Інновації у навчанні та компетентність викладача: методологія і досвід. *Навчальні інновації та їхній вплив на якість*

університетської освіти: зб. матеріалів наук.-метод. Конференції, 11, 83–95.

- Савченко, О. Я.(2015). Компетентнісний підхід як ресурс інноваційного розвитку шкільної освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, 33, 161–167.
- Сайков, Б.П.(2021). Інформаційне середовище школи. *Збірник наукових праць «Independent journal»*, 20, 14–37.
- Світленко, Н.А.(2016). Організація дослідницької діяльності учнів середніх класів у ЗЗСО. школярів. *Збірник наукових праць «Педагогічний альманах»*, 10, 8–11.
- Сушенко, Н.М.(2017). Методика навчання української мови в початковій школі: *Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів*, 116–121.
- Чернявський, Р.М.(2017) Мультимедійний творчий проєкт як інноваційна освітня технологія компаративні освітні розвідки. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика»*, 6, 56–60.
- Шкаверо, І.І.(2018). Методи навчання мови в українському педагогічному дискурсі. *Збірник наукових праць «Проблеми міжнародних відносин»*, 1, 45–59.
- Шумакова, Н.Б.(2018). Українська мова і мовлення у ЗЗСО. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*, 1, 65–71.
- Юрченко, Л.О.(2019). Інформаційно-комунікаційні технології на уроках мовно-літературної галузі. *Збірник наукових праць «Сучасні питання педагогічної освіти»*, 3(21), 15–36.
- Яцишин, Р.А. (2019). Використання комп'ютерного моделювання та інтернет-ресурсів у навчальному процесі. *Педагогічна теорія і практика*, 59–61.

ДОДАТКИ

Додаток А

Конспект уроку української мови у ЗЗСО на прикладі 5-го класу

Тема уроку: Узагальнення вивченого з розділу «Лексикологія» (урок-подорож)

Очікувані результати: учні виявляють достатній рівень засвоєння теми “Лексикологія”; знають, що вивчає лексикологія, групи слів за значенням; вміють визначати і розрізняти однозначні й багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, пароніми; пояснюють значення слів; користуються словниками; редагують речення з лексичними помилками; добирають з-поміж синонімів, антонімів найбільш відповідні контексту; використовують в мовленні вивчені лексичні засоби; сформованість умінь і навичок тлумачити слова, розрізняти лексику за походженням, за частотою та сферою вживання; показують навички аналізу мовних явищ і наполегливість у навчанні; збагачують словниковий запас; відчують любов до рідного слова, рідної мови, держави; виявляють культуру мовлення

Обладнання: мовний потяг, прапор України, **НАЗВИ ВАГОНІВ:**

№1. Лексикологія; №2. Лексичне значення слів; №3. Однозначні та багатозначні слова; №4. Пряме й переносне значення; №5. Синоніми; №6. Антоніми, №7. Омоніми, №8. Пароніми. Квитки із завданнями, карта-інструктаж від екскурсовода, картки, слова-асоціації, словники: тлумачний, синонімів, антонімів, омонімів; довідничок-помічник.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

Епіграф до уроку:

Ти постаєш в ясній обнові, як пісня линеши, рідне слово.

Д. Білоус

I. Організація класу

1. Привітання.

2. Створення емоційного настрою.

(Поверніться до сусіда по парті, зробіть йому комплімент, усміхніться, висловіть позитивні побажання).

II. Актуалізація опорних знань

1. Перевірка домашнього завдання (дібрати ланцюжок слів-асоціацій до поняття “СЛОВО”)

- Чому саме ці слова ви дібрали?

- Як вони допомагають розкрити суть поняття?

- Чи можна стверджувати, що відобразити значення слів, “малювати” поняття можна лише за допомогою слів?

(Варіанти відповідей) - учнівські ланцюжки слів — асоціацій:

1. СЛОВО: звуки - основна мовна одиниця — предмети — явища;

2. СЛОВО: почуття — думки - лексичне значення - граматичне значення.

III. Мотивація навчальної діяльності

Слово вчителя

Ну що б,здавалося, слова....
 Слова та голос — більш нічого
 А серце б'ється — ожива,
 Як їх почує!.. Знать от бога
 І голос той, і ті слова
 Ідуть меж люди!

IV. Основна частина.**1. Робота над темою уроку****2. ВАГОН №1.**

- Сьогодні незвичайний урок, вирушаємо в подорож, мандрівку з цікавою Лексикологією.

Колеса пісеньку співають,
 А сонце у віконцях грає.
 Електровоз по рейсах мчить,
 Вагонів ряд за ним біжить.
 І тільки вітру чути свист,
 Веде цей потяг машиніст.

2. Карта — інструктаж від екскурсовода: Вітаю, шановні пасажирі! Звати мене Тетяна Забавська. Проведу сьогодні мандрівку разом з вами. Сподіваюся вона буде незабутньою! Будь ласка, формуйте навколо себе безпечне життєве середовище; якщо хочете запитати — дотримуйтесь правила ПІДНЯТОЇ РУКИ; підтримуй іншого; не бійся висловлювати свою точку зору; уміє слухати іншого, не перебиваючи. Хай щастить!

2. ВАГОН №2.**Робота з тлумачним словником**

Пояснити, розкрити лексичне значення слів: Колесо, Рейки, Вагон, Потяг (електровоз), машиніст.

За правильні відповіді ви отримуєте квитки на мовний потяг, у яких написані необхідні рекомендації та завдання. Їх треба виконати, щоб мандрівка була корисною. Кожен вагон має свою назву. Тож розміщуємося зручніше — рушаємо!!! (для кожного учня підготовлені квитки із завданнями).

Довідничок-помічничок:

Пі́зд, або по́тяг, — у залізничному транспорті, сформований і зчеплений склад вагонів з одним або декількома діючими локомотивами чи моторними вагонами, що мають встановлені сигнали.

Ваго́н — «чотириколісний віз, зокрема критий») — несамохідна одиниця рухомого складу, якою перевозять вантажі та пасажирів коліями.

Залізнична колія — комплекс споруд і пристроїв, що утворюють дорогу з рейковою колією для руху залізничного рухомого складу.

Машиніст – фахівець, робітник, що керує машиною, потягом.

3. ВАГОН №3.

- Випишіть в одну колонку слова **однозначні**, а в другу — **багатозначні**.

З перших літ дитину мати за рученьку водила (П. Грабовський). А наймолодший вчиться водити літака (А. Малишко). За кожним рухом олівця Василько водив ще й кінчиком язика (П. Панч). Соняшник за тином голову схилив (В. Сосюра). Як голова без голови, то й ноги не носять (І. Франко).

4. ВАГОН №4.

Робота з текстом. Пряме чи переносне значення слів.

А. Прочитайте текст.

На селі в нас казали, що в Івашка Манжули золоті руки. Коли я вперше про те почув, то став приглядатися до Івашка: які вони, золоті руки?.. Зроблені із золота і блищать, як у діда Тимофія зуби або в моєї мами сережки?.. Аж ні!.. Звичайнісінькі, такі, як у всіх. Тоді тато пояснив: золотими їх тільки звать, тому що вони дуже вмілі. І справді, Івашко — мастак!.. За що б не взявся — одразу зробить! (За О. Пархоменком).

Б. Які слова у тексті не зрозуміли, вимагають роз'яснення?

В. Визначте, у якому значенні (прямому чи переносному) вжито в тексті прикметник золотий.

Г. Поміркуйте, як виникають переносні значення слів.

5. ВАГОН №5.

1. Інтерактивна вправа в групах “ Знайди зайве”

Згрупуй синоніми за значеннями. Знайдіть зайве слово.

- Діти, гордість, малюки, малеча, дітвора.

- Світати, дніти, розвиднятися, світлішати, ясніти, зоріти.

2. Лексична робота

1. Знайдіть у поданих реченнях синоніми, назвіть їх.

Забарвлення неба змінюється від сонця. Це й зветься зірницею, світовою зорею, світанком (В. Сухомлинський). Небо гуркотіло, ревло, клекотало, сліпуче розверзало свої нетрі (Є.Шморгун). Багрянець вечірньої зорі палав, мигтів, палахкотів (М. Бажан).

2. Користуючись словником синонімів, складіть зі слів синонімічні ряди, запишіть їх.

Тодішній, колишній, товаришувати, сучасний, теперішній, найновіший, приятелювати, брататися, пережитий, дотеперішній, дружити, ладити, минулий, модерний, нинішній, попередній, сьогоднішній.

6. ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА.

https://www.youtube.com/watch?v=_E4V1TtalLY&t=65s

Привіт, Проблемо! Що таке веретено? - звернімося до словника.

Веретéно, — ручне знаряддя для прядіння, що становить собою тонку паличку з видовженими загостреними кінцями і потовщенням посередині. Намотування нитки стається внаслідок обертального руху веретена, якого їй надає пряха.

7. ВАГОН №6.

АНТОНІМИ

1. Спишіть прислів'я, розкриваючи дужки та розставляючи пропущені розділові знаки. Поясніть значення прислів'їв.

Маленька праця краща за велике бе(з,с)діл(л)я. Що ранком (не)зробиш те вечором (не)здоженеш. М(‘)яко стеле але твердо спати. Згода дім будує а (не)згода руйнує.

2. Інтерактивна вправа “ Лото антонімів”

На столі лежать смужки зі словами, з яких учні повинні швидко утворити пари антонімів, прикріпити на дошці.

ПРЯМО

ЖАРТОМА

РАНО

ПОВІЛЬНО

ГОЛОСНО

СУМНО

КОСО

ТИХО

ВЕСЕЛО

ВЗИМКУ

ВАЖКО

РІВНО

МАЛО

ЛЕГКО

ДЕШЕВО

ПІЗНО

БРУДНО

БАГАТО

ВСЕРЙОЗ

ДОРОГО

ШВИДКО

ЧИСТО

ВЛІТКУ

КРИВО

8. ВАГОН №7.

ОМОНІМИ

1. Лінгвістичне дослідження

“ЧОМУ ТАК?” Поясніть, чому в першій парі речень виділені слова є омонімами, а в другій — ні.

А) Раптом здійнявся вихор у степу. - З-під шапки виглядав вихор волосся.

Б) Раптом здійнявся вихор у степу. - Вихор війни пронісся по країні.

2. КАЛАМБУР

Пригадайте, що таке каламбур. У поданих каламбурах омоніми “загубили” свою пару. Доберіть і вставте замість крапок відповідний омонім.

То пригріло взимку,

Ледве вгору дід,

чи, можливо, тільки сон це?

Зморшки в діда аж до

брів.

« Росте у лісі, »

Це усе було,

читає Настя про лісок.

Вчитель навчав нас правді.

На вікні стоїть,

Я тягнув на гору,

на столі є хліб і рис.

А з гори мене він віз.

На горі росте,

Я зробила піну,

а з гори несе квас Оля.

Та її водичка змила.

3. Робота в малих групах

Визначте, у яких парах словосполучень є багатозначні слова, а у яких — омоніми. За потреби скористайтеся тлумачним словником.

Теплий день, теплий погляд;
чиста совість, чиста тарілка;
степова чайка, козацька чайка;
склад будматеріалів, склад слова;
веселі діти, нікуди діти.

ВАГОН №8.

ПАРОНІМИ

1. Інтерактивна вправа « Мозаїка »

1. Запишіть, пов'язуючи кожний прикметник із відповідним іменником, що подано в дужках.

- Діловий, діловитий (людина, розмова).
- Особливий, особовий, особистий (присутність, займенник, випадок).
- Водний, водянистий, водяний (чорнило, шлях, жук).

2. Виберіть дві пари паронімів. Складіть і запишіть по одному реченню з кожним паронімом обраних пар. Ви можете скористатися поданою далі рубрикою “ Культура мовлення ”

Досвідчений — освічений; тактовний — тактичний; людяний — людний; музичний — музикальний.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ РОЗРІЗНЯЙМО

Людний — багатолюдний. Людна площа.

Людяний — доброзичливий, чуйний до інших. Людяний учинок.

Музикальний — обдарований здатністю тонко сприймати музику, виконувати музичні твори; мелодійний. Музикальна дитина, музикальний слух.

Музичний — який стосується музики як виду мистецтва. Музична школа, музичний фільм.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

1. РОБОТА НАД ТЕКСТОМ

1. Прочитайте текст, визначте його тему й основну думку. Що символізують кольори українського прапора?

ПРАПОР УКРАЇНИ

Єдиного офіційного прапора в Київській Русі не було. Кожен із князів мав власний стяг. Спочатку на прапорах зображали фантастичних тварин і рослин, а після прийняття християнства — хрест і святих.

У Запорізькій Січі кожен полк, сотня мали свій стяг. Особливо популярними були малинові прапори, однак часто траплялися й синьо-жовті.

1918 року Центральна Рада визначила синьо-жовтий прапор державним символом Української Народної Республіки. Його кольори символізували чисте небо, що розкинулося над жовтим морем хлібного лану.

Нині синьо-жовтий прапор повернувся до нас як символ державності України. Гордо замайорів він на нашій землі (З довідника).

II. Виконайте завдання до тексту.

1. Поясніть лексичні значення виділених слів. Які з цих слів однозначні, а які — багатозначні? Який словник може вам знадобитися для виконання цього завдання?
2. Чи є в тексті слова ужиті в переносному значенні? Складіть і запишіть речення зі словом ЧИСТЕ, ужитим у переносному значенні.
3. Виберіть із тексту два слова, до яких можна дібрати антоніми.
4. Який синонім до слова ПРАПОР ужито в тексті? З якою метою? Виберіть з тексту 2 — 3 слова, які можна замінити синонімами. Запишіть синонімічні ряди.
5. Виконайте усно лексичний розбір слів ПРАПОР, ДЕРЖАВНІСТЬ.

VI. Підсумок уроку

“На вокзалі”

- Чи сподобалася вам подорож?
- А що не сподобалося?
- Що ви розкажете про сьогоднішню подорож удома?
- Про які групи слів за значенням пам’ятаєте?
- Як називається наш потяг і що це означає? (Мова — це засіб спілкування!)

Домашнє завдання (за вибором)

- Напишіть твір-мініатюру про мову, використавши синоніми.
- Складіть діалог про культуру мовлення, використовуючи слова в прямому і переносному значеннях.

Додаток Б

Інтерактивна робота на тему «Мова і мовлення»

Також нашою розробкою є Web-квест, створений на сайті ВСЕОСВІТА. Ця нова функція на даному сайті значно полегшить роботу навіть не дуже досвідченому користувачу ПК. Тому ми створили інтерактивну роботу на тему «Мова і мовлення», використовуючи дану технологію. Заходимо на сайт в інструменти педагога та вибираємо «Створити веб-квест» (Додаток Б, рис. Б. 1). Після цього необхідно обрати локацію нашого квесту. Усі запропоновані шаблони (Додаток Б, рис. Б. 2), дуже яскраві та кольорові, що привертає увагу учнів. Наступним етапом є налаштування гри (Додаток Б, рис. Б. 3). Записуємо коротке привітання та ставимо обмеження у часі. Після збереження, підписуємо назву рівня, якоюсь мотивуючою фразою (Додаток Б, рис. Б. 4), обираємо об'єкт (Додаток Б, рис. Б. 5) та починаємо створювати завдання.

Ми до кожних відчинених дверей підбирали різноманітні завдання. Перші двері (Додаток Б, рис. Б. 6) мають посилання на тест з вивченої теми (Додаток Б, рис. Б. 7). За другими дверима пропонують розгадати загадку (Додаток Б, рис. Б. 8). За третіми дверима (Додаток Б, рис. Б. 9) знаходиться посилання на інтерактивну гру «Знайди слова» (Додаток Б, рис. Б. 10). За четвертими дверима – прохання пригадати прислів'я (Додаток Б, рис. Б. 11), а за п'ятими (Додаток Б, рис. Б. 12) – завдання на знаходження відповідності (Додаток Б, рис. Б. 13). Шості двері є підсумковими, там написаний зворотний зв'язок (Додаток Б, рис. Б. 14). Після цього ми зберігаємо цей квест і маємо можливість поділитися ним за допомогою посилання.

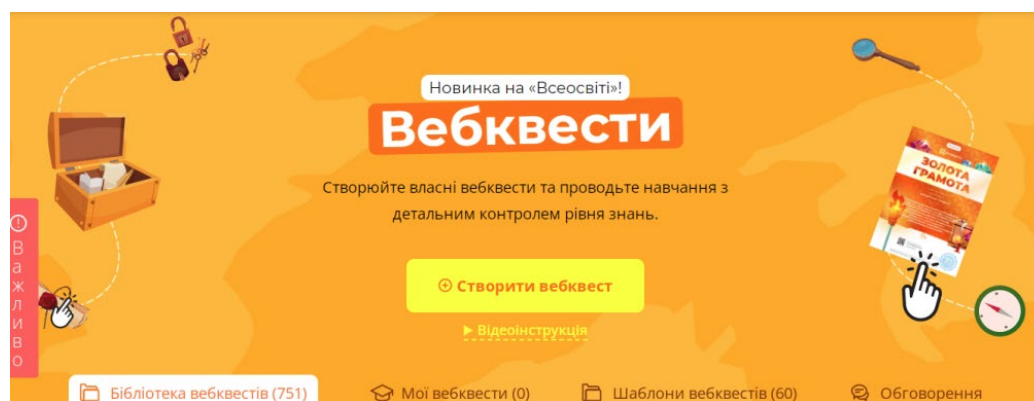

Рис. Б. 1.

Рис. Б. 2.

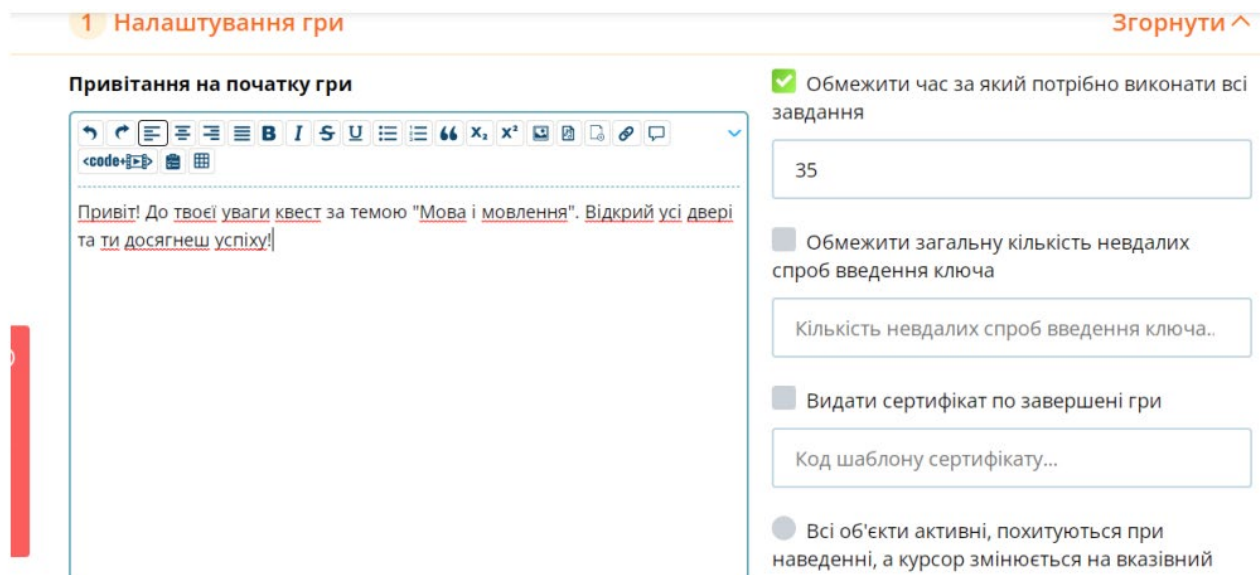

Рис. Б. 3.

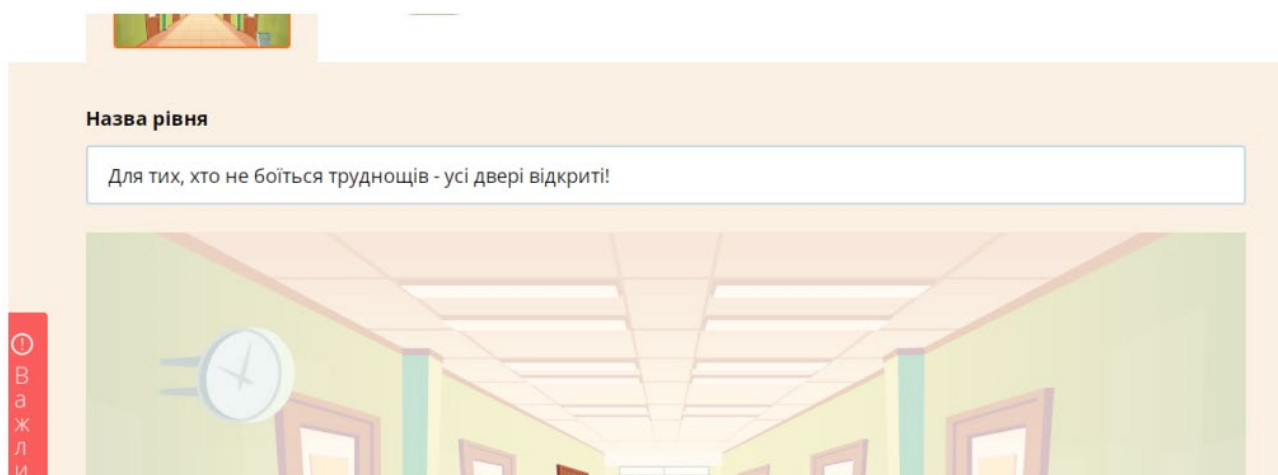

Рис. Б. 4.

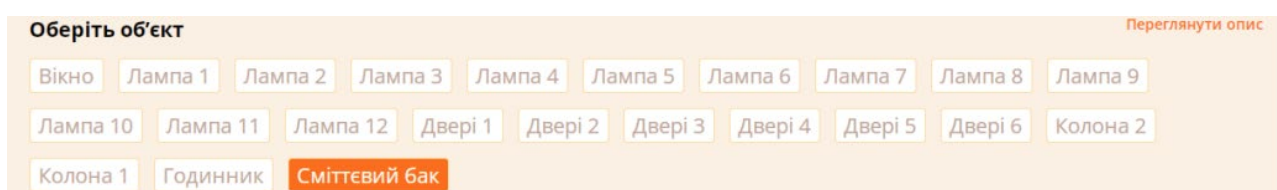

Рис. Б. 5.

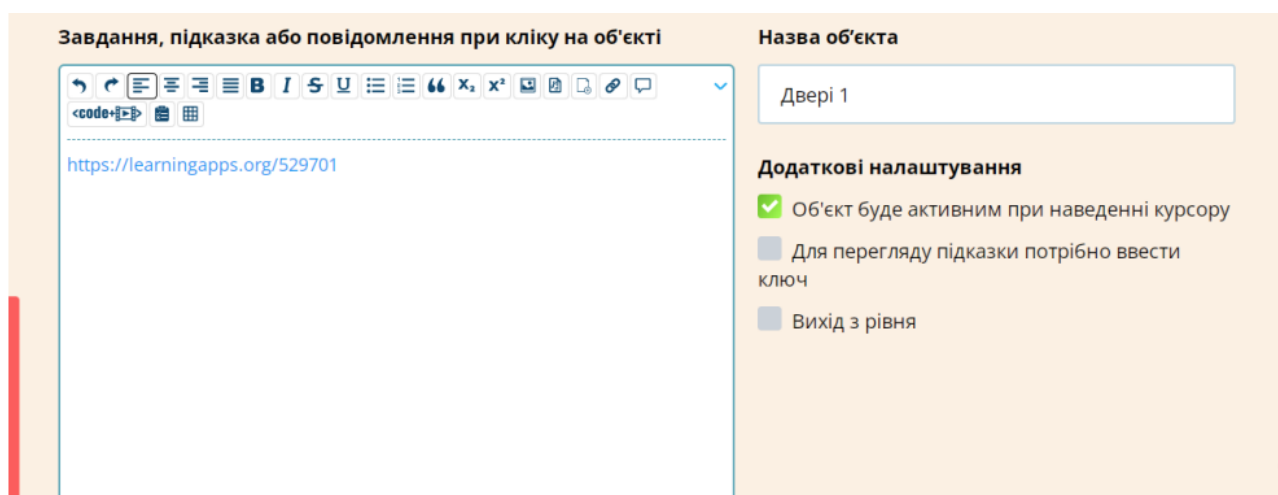

Рис. Б. 6.

Доповни речення: "Мова - засіб ..."

- спілкування
- запам'ятовування
- мовчання

Перевірити відповідь

Рис. Б. 7.

Завдання, підказка або повідомлення при кліку на об'єкті

Відгадай загадку:
 Очі смарагдові,
 Шубка пухова,
 Пісеньки люб'язні,
 Кігтики залізні.

Назва об'єкта
 Двері 2

Додаткові налаштування

- Об'єкт буде активним при наведенні курсору
- Для перегляду підказки потрібно ввести ключ
- Вихід з рівня

Важливо

Рис. Б. 8.

Завдання, підказка або повідомлення при кліку на об'єкті

<https://learningapps.org/watch?v=p67a19h1521>

Назва об'єкта
 Двері 3

Додаткові налаштування

- Об'єкт буде активним при наведенні курсору
- Для перегляду підказки потрібно ввести ключ
- Вихід з рівня

Рис. Б. 9.

и	й	ь	н	е	б	и	л	и	ц	я	ж	л
и	х	п	р	и	с	л	і	в	'	я	с	ч
е	и	ь	и	ц	м	е	ч	и	л	н	х	р
с	м	ф	и	м	я	м	и	р	и	л	к	а
ь	н	а	ц	а	с	й	л	з	о	м	ю	ш
я	ш	в	с	к	а	з	к	а	х	о	г	т
п	р	и	к	а	з	к	а	г	я	л	й	р
ь	ь	е	о	и	е	ф	с	а	г	ю	ь	п
в	и	т	р	а	в	ц	ш	д	з	ш	н	ь
ю	п	и	о	л	г	т	х	к	н	я	к	ь
ц	ц	а	м	т	е	х	д	а	ч	а	е	ш
и	ж	н	о	с	ь	щ	ц	т	с	э	ч	г
ж	ю	у	в	з	е	ч	е	м	и	ч	и	ь
ф	и	ф	к	м	о	д	е	х	ю	ж	ж	к
е	м	з	а	ь	ь	и	с	м	г	п	щ	с

1. лічилка
2. прислів'я
3. небилиця
4. казка
5. приказка
6. скоромовка
7. мирилка
8. загадка

Рис. Б. 10.

Завдання, підказка або повідомлення при кліку на об'єкті

Згадай 3 українських прислів'я

Назва об'єкта

Двері 4

Додаткові налаштування

- Об'єкт буде активним при наведенні курсору
- Для перегляду підказки потрібно ввести ключ
- Вихід з рівня

Рис. Б. 11.

Завдання, підказка або повідомлення при кліку на об'єкті

Назва об'єкта: Двері 5

Додаткові налаштування

- Об'єкт буде активним при наведенні курсору
- Для перегляду підказки потрібно ввести ключ
- Вихід з рівня

Важливо

<https://learningapps.org/watch?v=prsvn7r6a21>

Рис. Б. 12.

Задание
З'єднай початок і кінець прислів'я

ОК

велика туга.

Життя біжить

в добрім житті кучері в'ються

як музика дзвенить

Рис. Б. 13.

Завдання, підказка або повідомлення при кліку на об'єкті

Назва об'єкта: Двері 6

Додаткові налаштування

- Об'єкт буде активним при наведенні курсору
- Для перегляду підказки потрібно ввести ключ
- Вихід з рівня

Молодець! Ти впорався з усіма завданнями.

Рис. Б. 14